

Tand for tunge

Hvem ville ikke gerne være *tungen på vægtskålen*? Altså være det afgørende udfald i den sag man er part i. Være den, der udformer det litterære kendetegn eller det kritiske udsagn, som gør hele forskellen - og gør det midt den tid, man står i og er en del af.

Man kunne tænke sig at det ikke bare må gøres med tidsbunden emfase og teoretisk apostrofe, men også med tidsløse talemåder og praktisk diskretion. Er det med andre ord muligt at indfange noget ved tidens litteratur, ved at spørge til dens brug af idiomatiske vendinger, fremfor dens brug af retoriske og stilistiske figurer, fordi forfatterne på den arena ofte synes noget *blege i mælet*? At det er de idiomatiske vendinger, der ellers kan betragtes som socialt stagneret og uvidenskabeligt sprogbrug, der sætter en i stand til at indfange det tidstypiske i litteraturen - og i det kritiske udsagn om den. At man ydermere får sagt det mest rammende ved at *holde tungen lige i munden*, mens man sigter på det flygtige ved det tidsbundne. At man dernæst i omtalen af det, er i stand til at *tage vare på sin mund*, at *holde tæt med noget*.

Altså at man evner at *holde tand for tunge*. Det er en talemåde, et idiom, og det betyder sådan noget som at holde noget hemmeligt, at tie om noget - nemlig noget væsentligt i det væsentligste. Holder den litterære kritik tand for tunge, har den mulighed for at føre en lavmælt dialog med den samtidige litteratur, tidens litterære stemme(r), hvis kendetegn netop er at indeholde det væsentligste, der ellers forsvinder ind under stilen og analysen af dens væsentlige enkeltdele.

At holde tand for tunge er i videre forstand et litterært kendetegn: en måde at fortælle og digte på, hvor diskretionen, og i det hele taget forskellige former for beherskede og indirekte udsagn, er bestemmende for dét, der fortælles. Altså en fortællemåde, der i en vis forstand beskytter det fortalte mod overgreb - eller måske netop modsat: en fortællemåde, der lader sporene eller aftrykne af det, der er sket, være det der udgør den egentlige fortælling om det skete.

.....

At holde tand for tunge kan, sagde jeg tidligere, i videre forstand forstås som en måde at fortælle på, hvor diskretionen, og i det hele taget forskellige former for beherskede og indirekte udsagn, er bestemmende for dét, der fortælles. Hvor forklaringerne er afledte i samme grad som det, de tilsyneladende vil forklare os om.

Det bliver jo virkelig sat på spidsen i Guldagers "Kaffeselskab". Der er nok ikke noget sted i det danske sprog, hvor der snakkes løs, hvor årsager og virkninger kastes rundt mellem øst og vest. Det kan have store konsekvenser for hende eller ham, der tales om - og som sjældent er tilstede! - men der er en kammertone der skal holdes, og det det er kaffeselskabets egen.

[...] Den sludder, der gives for en sladder i et kaffeselskab som dette, jamen det svarer jo bare til forholdet mellem litterær stil og litterær stemme: Den litterære stil kan beskrives efter samme principper som den konvention, et kaffeselskab er bygget op af. Den litterære stemme, der i følge Horace Engdahl er en art aktiv rest efter stilen, svarer til at sludder i kaffeselskabet er den aktive rest eller instans i kaffesnakken, der ikke kan reduceres til noget sprogligt eller til den implicite fortæller, og heller ikke tilhører nogen af de implicerede i selskabet. Den litterære stemme har det som sludder i selskabet: dens egentlige mening findes i det førsproglige og det eftersproglige, men viser sig kun et sted, nemlig i sproget, i sludder og sladder.

[luk]